

Zirhtu kytken cabu

Tuah dingmi pawl:
Thusuhnak phunphun tuahsak ding.
Tong thu thawn pehparawin thusuhnak tuahsak ding.
Hi thu na zirmi ih na ngahmi thathnemnak ziang a um?

25. A. Computer thu

Computer thu an theih tawk simter aw.
Computer ziang a si ti khal sut hmaisai in simter hai aw.
Cui hnu-ah ca sung ta zirh aw.
An ca siarter aw la an harsat caan ah siarbawm aw.
Cafang thar le term thar pawl hawlter aw la a sullam simfiang aw.
Tuah dingmi pawl:
Tongfang thar hmanmi ziangzat na theisuak?
Thusuhnak phunphun tuah ding.
Tong thu thawn pehparawmi thusuhnak tla tuahsak ding.

25. B. Information Technology (IT) thu

IT thu an theih tawk simter aw.
IT ziang a si ti khal sut hmaisai in simter hai aw.
Cu hnu-ah ca sung ta zirh aw.
An ca siarter aw la an harsatnak siarbawm phah aw.
Cafang thar le term thar pawl hawlter aw la a sullam simfiang aw.
Tuah dingmi pawl:
Tongfang thar ziangzat na thei?
Thusuhnak phunphun tuah ding.
Tong thu thawn pehparawmi thusuhnak tla tuahsak ding.

A SUNG UM THU

Tuhmaihruai	i
Zir dingmi ca ih hmuitinmi tlangpi	iii
Hmuitinmi pawl	iii
Hmuitinmi pawl ih rahsuahdingmi pawl	iii
Zirhdan ding tlangpi lamhmuhsaknak	iv
A sungum thu cipciardeuhih zirhdan ding lamhmuhsaknak...		v
1.A. Laica thuanthu tawi	v
1.B. Hminsawng	1
2.A. Tongfang simfiangnak	1
2.B. Fiangtertu	1
3. A. Tong kalhmang thendan	2
3. B. Tuahrel	2
4. A. Hmin	2
4. B. Langtertu	3
5. A. Cafangatum hmandan	3
5. B. Cangandan	3
6. A & B. Chin Miphun le an umnak	4
7. A. Pa lo ih thuanthu	4
7. B. Sabehrek ih khuangcawi	5
8. A & B. Nunzia mawi	5
9. A & B. Pupa tongthim le thufim	6
10. A. Hla le biazai	6
10. B Hla le biazai	7
11. A. Kaileng kah	7
11. B. Cengkham lehnak	7
12. A & B. Lai thupolh	8

Zirhtu kutken cabu

13. A. Lai kumthar puai	8
13. B. Fangza aih	8
14. A. Laimi thil siardan	9
14. B. Laimi thil siardan	9
15. A. Pu Thang Tin Lian thu	9
15. B. Pu Hlur Hmung thu	10
16. A. Hmun hleice pawl	10
16. B. Khur le ram	11
17. A. Lo thlawhdan	11
17. B. Pilher lothlawhdan	11
18. A. Sersiammi thuhla tawi	12
18. B. Sersiammi kiagkap thu	12
19. A. HIV/AIDS	12
19. B. HIV/AIDS	13
20. A. Mipa le Nunau dinhmun	13
20. B. Mipa le Nunau dinhmun	13
21. A. Dawm tuahdan	14
21. B. Tualsuak dawm tuahdan	14
22. A. Hardamnak	15
22. B. Hardamnak	15
23. A. Tirawl tuahtatdan	15
23. B. Tirawl tuahtatdan	16
24. A. Thil thupibik pathum	16
24. B. Suamhmang mikhual pathum	16
25. A. Computer thu	17
25. B. Information Technology (IT) thu	17

Cabit cindan na zirmi in thathnemnak ziang na ngah?

Thusuhnak a phunphun tuahsak ding.

Tong lam thu thawn pehparawmi thusuhnak khal tuahsak ding.

23. B. Tirawl tuahtatdan

Tha umnak le harhdamnak tirawl na theihmi pawl phorhsuak aw.

Vainim ih thatnak an theihmi simsuakter hai aw.

An ca sungih ta asangsangin zirh aw.

An ca siarter aw la an harsatdeuh le bawmphah, zirhphah aw.

Tongfang thar an theihlomi pawl hawlder aw la a sullam sim aw.

Tong thu thawn pehparawmi pawl na duhduh sut aw la zirh phah aw.

Tuah dingmi pawl:

Tha umnak le harhdamnak tirawl ziang pawl an si?

Thusuhnak a phunphun tuahsak ding.

Tong lam thu thawn pehparawmi thusuhnak khal tuahsak ringring ding.

24. A. Thil thupibik pathum

Thil thupibik ih an ruahmi pathum fingfing simter hai aw.

Ca sungih thil thupi pathum thu zirh aw.

An ca siarter hai aw la an harsatnak pawl bawm phah aw.

Tongfang thar hawlsuakter aw la an theihlomi sullam sim hai aw.

Tuah dingmi pawl:

Thusuhnak phunphun tuahsak ding.

Tong thu thawn pehparawin thusuhnak tuahsak ding.

24. B. Suamhmang mikhual pathum

Hi suamhmang thu an theihdahmi a si maw ti sut hai aw.

Cu hnu-ah ca sung ih ta zirh aw.

An ca siarter hai aw la an harsatnak pawl siarpi aw.

Tongfang thar hawlsuakter aw la an theihlomi sullam sim hai aw.

Zirhtu kutken cabu

22. A. Hardamnak

Thianfainak lam ih thluntulmi an theihzat relsuakter aw.
Thianfainak ih thupitzia tla simbet hai aw.
Cu hnu-ah ca ih zirdingmi asangsangin zirh aw.
An cinkentheinak dingah nuamnaizetin zirh aw.
An ca siarter aw la an harsatpideuh ah cun siarbawm aw.
Tongfang thar an hmuhmi ih sullam thatein sim aw.
Tuah dingmi pawl:
Thianfainak hrangih thluntulmi ziangzat na thei?
Thusuhnak dangdang tla tuahsak ih ca in ngansuakter ding.
Tong thu thawn pehparawmi hmandan thusuhnak tuah ding.

22. B. Hardamnak

Malaria, TB, le thinthling thu an theih tawk simter aw.
Hardamnak ih thupitzia tla simter hai aw
Cu hnu-ah ca ih zirdingmi asangsangin zirh aw
An cinkentheinak dingah nuamnaizetin zirh aw.
An ca siarter ringring aw. An harsatpideuh ah cun siarbawm aw la zirhbet aw.
Tuah dingmi pawl:
Kan zirmi nat pawl khamnak thu ngansuak aw.
Tongfang thar an hmuhmi le a sullam simter lole nganter aw.
Thusuhnak phunphun tuahsak ding.
Tong thu thawn pehparawmi hmandan pawl sut aw la, ca in a phi nganter aw.

23. A. Tirawl tuahthatdan

Cabit thu ziangtluk an thei ti thlawngta pawl hniksagnak tuah aw.
Ca sungih cabit thu le a cindan phunphun asangsangin zirh aw.
An ca siarter aw la an harsatdeuh le bawmphah aw la zirh phah aw.
Tongfang thar an theihlomi pawl hawlter aw la a sullam sim aw.
Tong thu thawn pehparawmi pawl na duhduh sut aw la zirh phah aw.
Tuah dingmi pawl:
Cabit phun ziat a um?

Thuhmaihruai

Advanced Literacy Program in kan tuahmi Lai Casiar Bu zirhdan thu ah zirhtu Saya pawl hrangah harsatnak a um ti kan hmu. Curuangah zirhtu pawl hrangih zirhdindan lamhmuhtu hrangah zirhtu kutken cabu a tul ti thu a suak. Tui' tum ih kan tuahmi hi aveikhatnak a si ih a thabik cu a si hrih lo ding. Hmansehla, zirhtu pawl hrangah bawmtu tha a si ding ti ruahsannak kan nei. A sung um thu pawl hi cabu pahnihthum ronin kan tuahmi a si ih a tha bik a si lo hman ah a mawi tawk cu zirhtu pawl hrangah bawmtu a si ding tiah ruahsannak kan nei.

Zirhtu pawl in khal a cangtheitawkin hi kutken cabu sungih kan nganmi bangtukin zirthei kan zuam pei. Cun, Hmuhtonmi tampi neimi Saya tla kan um ding ruangah hi kutken cabu sung ta le a zirhtu ih hmuhtonmi kom in kan zirh ah cun thathnemnak a tam sinsin ding ti khal kan zum.

Hi kutken cabu hi a famkimbik le a tha bik a si hrih lo ding ti cu zapi theih a si. Aveihnihnak suahtheisal dingin ka zuam dingih thasinin a suak thei leh ding ti khal kan ruahsan.

Khar Thuan
Falam Program Coordinator
Advanced Literacy Program

Zirhtu kutken cabu

Tuah dingmi pawl:
Gender le sex danawknak ziang a si?
Thusuhnak a phunphun tuahsak ding.
Tong lam thu thawn a pehparawmi thusuhnak tuah ding.
An theihmi rualpi hnenih zirhter phah ding.

21. A. Dawm tuahdan

Meikhu thli thlormi dawm tuahdan thu an theihmi a um le simter aw.
Cet ih tuahmi dawm an rak hmantheumi pawl simter hai aw.
Na zirh hlanah a zirh men lawng siloin a tuahdan thiam ngaingai dingin rak zircia aw.
Cu hnu-ah ca sungih ta zirh aw.
Dawm tuahdan thiam rori dingin thlawngta pawl zuampi aw.

Tuah dingmi pawl:
Meikhu thli thlormi dawm ih thathnemnak ziang a um?
Tongfang thar an theihmi paziat a um?
Tong lam thawn pehparawmi thusuhnak tuahsak ding.
Tlawngta pawl an thiam ngaingai maw ngaingai lo ti thei dingin aburin si seh, bulpakin si seh dawm tuahter ding.

21. B. Tualsuak dawm tuahdan

IMO timi an theihdahmi a si le si lo sut aw la simter aw.
Na zirh hlanah IMO tuahdan thiam ngaingai dingin rak zircia aw.
Ca sungih ta thazetin zirh aw.
Na zirh theh le a tuahdan ngaingai sim aw la tlawngta pawl rori kha thiam dingin zirh aw.
Na thiam lo hman ah a thiammi sawm aw la tlawngta pawl zirter aw.
Tuah dingmi pawl:
Hi dawmtuahdan an zirmi ih an theihsuakmi thathnemnak simter lole nganter aw.
Tongfang thar an theihmi pawl nganter aw.
Tong lam thawn pehparawmi thusuhnak tuahsak ding.
Tlawngta pawl an thiam ngaingnai maw ngaingai lo ti thei dingin aburin, lole bulpakin tuahter aw.

Zirhtu kutken cabu

19. B. HIV/AIDS

HIV/AIDS natnak a sonawktheidan le sonawktheilodan an theih tawk relter aw.

An theihthluhlomi parah simbet aw.

An ca ih ummi nat sonawkdan le sonawktheilodan zirh aw.

An ca siarter aw la an harsat deuh le siarpi aw

Tuah dingmi pawl:

AIDS sonawkdan nganter ding.

Nat sonawktheilonak lam thu nganter ding.

Tong thu thawn pehparawmi thusuhnak tuah aw la ca in letter aw.

Thusuhnak dangdang tla tuahsak thotho ding.

20. A. Mipa le Nunau dinhmun

Mipa le nunau dinhmun thu an theih tawk phorhsuaksak aw.

A thuhla an simngahlomi simbet phah aw

Mipa le nunau dinhmun a dangaw in an hmu maw hmu lo ti relsuakter aw.

Cu hnu-ah cabu zirdingmi thatein zirh aw.

Tongfang thar a um le a sullam thatein in sim aw.

Tuah dingmi pawl:

Nunau le mipa an hmuhdan ziangtin a um?

Thusuhnak a phunphun tuahsak ding.

Tong lam thu thawn a pehparawmi thusuhnak tuah ding.

20. B. Mipa le Nunau dinhmun

Gender thu an theihdahmi a um le relter hmaisa aw.

A thuhla an simngahlomi betsak phah aw.

Mipa le nunau dinhmun a dangaw in an hmu maw hmu lo ti relsuakter aw.

Cu hnu-ah ca an zirdingmi thatein zirh aw.

An ca tla siarter aw la an harnak a um le bawm phah aw.

Tongfang thar a um le a sullam thatein in sim aw.

Zirhtu kutken cabu

Zir dingmi ca ih hmuitinmi tlangpi:

Laica siarthiamzotu pawl in Laica an siarthiamnak ihsin Tong an sunsaktheinak ding, ca kan ngansuakmi ihsin tong lam zingzoiduhnak, nunphung sunsaknak, le nitin an nunnak ih thansopitu an neihtheinak dingah zirnak cabu tuahmi a si.

Hmuitinmi pawl:

1. Cazirtu pawl in tappi tong an sunsaktheinak dingah,
2. Cazirtu pawl in tappi tong thateih ngan le siartheisinnak dingah,
3. Tlawngca vekih zirtheinak dingah,
4. Cazirtu pawl in tappi tong ih sinak le muril pawl zingzoiduhnak le theihnak dingih bawmtu a sitheinak dingah,
5. Cazirtu pawl in nunphung sunsaknak le cawisanduhnak thinlung an neihtheinak dingah,
6. Cazirtu pawl in an nitin nunnak hrangih hmancihtheimi le thathnemnak petheitu fimthiamnak an zirsuahtheinak dingah, le
7. Cazirtu pawl ih thinlung le dihhmun khaisantheinak dingah.

Hmuitinmi pawl ih rahsuahtingmi pawl:

Hi ca an zirtheh tikah cazirtu pawl in:-

Falam tong an sunsak sinsin ding.

Kan tong thateih ngan le siar thei dingin a bawm ding.

Cangandan hrampi le kan catong fehdan theihsininnak a bawm ding.

Tlawngca vekih an zirmi ih thathnemnak an thei sinsin ding.

Kan tong ih sinak le muril pawl zingzoinak ding le theihnak dingah bawmtu tha a si ding.

Casiartu pawl hrangah nunphung sunsaknak le cawisanduhnak thinlung neitertu a si ding.

Cazirtu pawl in an nitin nunnak hrangah hmancihtheimi le thathnemnak petheitu ding fimthiamnak tampi an zirngah ding.

Cazirtu pawl hrangih thinlung le dinhmun tiang khaisangtheitu a si ding

Hmai lam-ah kan ca zirpeh vivo duhnak thinlung khal a neiter ding.

Mino pawl in ca an duh vivo dingih an hrangah thathnemnak petu a si ding.

Zirhtu kutken cabu

Zirhdan ding tlangpi lamhmuhsaknak:

Saya lam ih zirhnak a um ding vekin tlawngta pawl tla khan sungih relkhawmnak caan pek theu ding.

An zirmi lawng siloin a dang ca siar dingin hmuhsak ding.

Inn ih tuahdingmi ca tla pek ih fial theu ding.

An zirmi pawl ka in simtersal theu ding.

Bulpak tuahdingmi pawl fial ding, aburburin khal fial ding.

Tlawngta pawl thu sut thei dingin sangka onsak ringring ding. Tha pek ringring ding.

Kutke cangvai in zirh ding, Mithmai in khal zirh ding.

A tulnak a um le bulpak lole aburburin zuamawknak, tantlangnak, le tuantlangnak thawn pehparawmi cangvaihnak tla telh theu ding.

Zuk hmantheinak a um a si le zuk hmangin zirh ding.

Tlawngta pawl kha Saya vekin an rualpi zirhter caan tuahsak theu ding.

Tlawngta pawl in ca an zir tikah an theihnak bawmtheitu thilri tla hmangter phah ding.

An duhmi thu sut thei dingin lam onsak ringring ding.

Thusuhmi an lehtheinak dingah caan reipi retsak ding. Manhlaploin hngak phah aw.

Thu na suhmi dikzetin an lo let thei tikah thangthat aw. Tong soal le dikloih a simmi um hman ah thangthat thothe aw. Tha pe ringring aw.

A sualpi an sim hman ah ningzak lo dingin tha pe sawn aw.

Zirhmi an theifiang thei lo a si le an hrangah caan dang pe in simbet zuam ding.

Tlawngta pawl kha nautat ding an si lo, mithupi ah rel ringring ding a si. Zirdingmi zirh sungah anmah rori thawzet le lunglutzet ding tiangin telter ding.

An hmai-ah ding ringring in zirh lo ding. Anmah sawn kha ruatkhawmterih reltlangter theu ding.

Zirhtu kutken cabu

18. A. Sersiammi thuhla tawi

Sersiammi thil pehtlaihawknak thu ziang tlukin an thei ti hniksak hmaisaw.

Ziang thathnemnak kan ngah thei ti simter aw.

Cu hnu-ah cabu sung ih zirdingmi zirh aw.

An ca siarter aw la an harsatnak a um le asiardan zirhbet, siarpi aw.

Tuah dingmi pawl:

Ecology timi ziang a si?

Kiangkap kilkhawi ih thathnemnak ziang a um?.

Thusuhnak a phunphun tuahbet ding.

Tong lam thu thawn pehparawin tusuhnak tuahsak ding.

18. B. Sersiammi kiangkap thu

Thingkung kilhimnak lamah ziang tluk an thei ti phorsuaksak aw.

Thlaihna thlaira thu an theih tawk simsuakter hrih aw.

Cu hnu-ah cabu sungih zirdingmi zirh thok aw.

An ca siarter aw la an harsatnak bawm aw.

Tuah dingmi pawl:

Thinkung ih thathnemnak pawl nganter ding.

Thlaihna le thlaira pawl ih thathnemnak nganter aw.

Tong lam thu thawn pehparawin thusuhnak tuahsak ding.

19. A. HIV/AIDS

HIV/AIDS ziang a si ti simter aw.

Nat hrik le natlangnak a phunphun thu an theih tawk phorsuakter aw.

An theihthluhlomi pawl calungpi parah nganin simbet aw.

Cabu sung ta zirhthok aw.

An ca siarter aw la an harsatdeuh le siarpi aw.

Tuah dingmi pawl:

HIV/AIDS ziang a si?

Nat hrik thu na theihmi ngan aw. Nat langdan na theihmi ngan aw.

Tong thu thawn pehparawmi thusuhnak tuah ding.

Thusuhnak dangdang tla tuah ding.

Zirhtu kutken cabu

Lailun le Zinghmuh thu atawizawngin nganter ding.
Tong thu thawn pehparawmi thusuhnak tuah ding.

16. B. Khur le ram

Lairam ih tlangsang pawl ih thu an theihmi pawl simsuakter aw
An simmi tlun-ah an theih tha ih na ruahmi simbet aw
Cu hnu-ah ca sung ta thatein zirh aw.
Zohloin thuanthu sim vekih sim thei zuam aw.
Tuah dingmi pawl:
Buanel le Khuanutum thu na zirmi in ziang thathenemnak na ngah?.
Thusuhnak dang tla tuahsak ding.
Tong thu thawn pehparawmi thusuhnak tuahsak ding.

17. A. Lo thlawhdan

Lai lam-ih lo thlawhdan an theih zat simsuakter aw.
Cu hnu-ah ca sungih ta zirh aw. An ca tla siarter aw.
An harnak zawnah siarbawm aw.
Tuah dingmi pawl:
Pilher lothlawhdan le sanman lothlawhdan thu ih an zirngahmi pawl
suhnak tuah ding.
Hniksaknak ih thusuhnak a phuphun tuahsak ding.
Tong thu thawn pehparawmi thusuhnak phuphun tuah ding.

17. B. Pilher lothlawhdan

Lailam ih lo thlawhdan an theih zat simsuakter aw.
Cu hnu-ah ca sungih ta asangsangin zirh aw.
An zirtheh hnu-ah an ca siarter aw. An harnak zawnah siarbawm aw.
Tuah dingmi pawl:
Pilher Lothlawhdan ih siatnak pawl ngan aw.
Sanman lothlawhdan ih thathnemnak pawl ngan aw.
Thusuhnak dang khal bet hrih ding.
Tong thu thawn pehparawmi thusuhnak phuphun tuah ding.

Zirhtu kutken cabu

Ca zirh tikah fiangzetih an theihtheinak dingah nuamte'n tong ding.

An zirdingmi cabu theh tikah camibuai tuahsak ding.

Zirdingmi thar kai tinte'n Saya in:

- Tongfang thar hawlsak ringring ding.
- An zirmi hlun tharthawhsal ringring ding.
- An hmuhfiangtheinak dingah calung parah ngansak ding.
- Anmah thawn siartlang theu ding.
- Amalbik veikhat tal nolhsaksal ding.
- Tlawngta pawl ih dinhmun zohin thu simthiam ding.
- Nuamtein le fiangzetin tong ding.
- Tongfang pawl fiangzetin siarsak theu ding, a awsuah dik khal in siarsak ding.
- Nolhsal theu a tha ih an fiang lo a si le simfiangsal ding.
- An fiang le fiang lo thu sutsal theu aw.

A sungum thu cipciardeuhih zirhdan ding lamhmuhsaknak.

Kan ca sungih ummi thu pawl kan zirh tikah cipciardeuhin a sungih nganmi vekin zirh zuam ding a si pei. Asina'n a cekci a si thei lo caan a um tikah hi kutken cabu hmailam ih Saya pawl ih zirhdan ding tlangpi lamhmuhsaknak pawl vekin zirh thei zuam ringring ding a si pei.

1.A. Laica thuanthu tawi

Laica thuanthu an theih tawk simter hmaisai aw.
An zatein an ca siarter aw. Siar hardeuhnak a um le bawm aw.
Ca sung ta thatein zirhthlang aw.
Na zirh tikah ca zohloin sim thei zuam aw.
Tlawngta pawl ih an cin tawk ca zohloin simtersal aw.
Thathnemnak an ngah le ngah lo simter aw.
Tuahdingmi pawl:
Laica in tuahsaktu hmaisabik zo a si?
Kan laimi sungih catuah hmaisabik zo a si?

Zirhtu kutken cabu

1.B. Hminsawng

Hminsawng thu an theih tawk simter hmaisaw.

An zatein an ca siarter aw.

Ca sung ta thatein zirhthlang aw.

Na zirh tikah ca zohloin sim thei zuam aw.

Tlawngta pawl ih an cin tawk ca zohloin simtersal aw.

Thathnemnak an ngah le ngah lo simter aw.

Tuah dingmi pawl:

Hminsawng simfiangnak thu ca in nganter aw?

Thusuhnak dangdang tla tuahsak ding.

2.A. Tongfang simfiangnak

Tongfang simfiangnak thu an theihmi simsuakter hmaisaw.

Tongfang simfiangnak thu pakhat hnu pakhat simfiang aw.

Zamrangtukin zirh lo ding.

Na zirh theh tikah an theihmi le cin zat simsuakter aw.

An theih lo khal a si le nautat mit in zoh lo ding. Thapek le bomdan thiam sawn ding.

Tuah dingmi pawl:

Tongfang simfiangnak paziat kan nei?

Tongfang simfiangnak sullam pawl thatein ngansuak aw.

Tongfang simfiangnak na zirmi in ziang thathnemnak a lo pe thei?

2.B. Fiangtertu

Tongfang simfiangnak thu can tawite sung tharthawhsal aw.

Cu hnu-ah fiangtertu thu pakhat hnu pakhat simfiang aw. Zamrang tukin zirh lo ding.

Na zirh theh tikah an theihmi le cin zat simsuak ter aw.

An ca siarter aw la, bomtulnak ah siarbawm aw.

Tuah dingmi pawl:

Fiangtertu phunziat kan nei?

Fiangtertu simfiangnak thei, thiam, le hmangthiam dingin zirh tha aw.

Zirhtu kutken cabu

Tuah dingmi pawl:

An zirmi an thei maw thei lo ti theithei dingin thusuhnak a phunphun tuahsak ding.

Ca ih ngan lole ka in thusuhnak letter aw.

Tong lam an zirmi thawn a pehparawmi thusuhnak tla tuahsak aw.

Miuk pawl nunnak zoh in an thathnempimi lole a siatnak an hmuhmi tarlangter aw.

Thusahcatnak thu na hmuhdan langter hlah. Anmahte thencattheinak can pe sawn aw.

15. B. Pu Hlur Hmung thu

Laimi lakih Miuk thu an theihmi a um le um lo sut aw

Miuk pawl thuhla malte simbet thei zuam aw.

Zo in miuk timi an rak ret ti thu tla simbet aw.

Cu hnu-ah Pu Thang Tin Lian thu zirh aw.

Na zirhdingmi hi zohtulloih sim thei zuam aw.

Cu hnu-ah tlawngta pawl thawn siartlang aw. An harsatnak ah siarbawm aw.

Tuah dingmi pawl:

Thusuhnak a phunphun tuahsak ding.

Tong lam an zirmi thawn a pehparawmi thusuhnak tla tuahsak ding.

Miuk pawl nunnak zoh in an zirsuakmi a siat a that tarlangter ding.

Thusahcatnak na ruahdan langter hrimhrim hlah. Anmahte ruatter sawn aw.

16. A. Hmun hleice pawl

Lairam ih hmun hleice an theihmi pawl simsuakter aw.

An simmi tlun ah an theih tha ih na ruahmi simbet aw.

Ca sung ta thatein zirhaw.

Zohloin thuanthu sim vekih sim thei zuam aw.

Tuah dingmi pawl:

Hmun hleice thu an zirmi in thathnemnak a pe maw pe lo ti thusuhnak tuah ding.

Zirhtu kutken cabu

Tuah dingmi pawl:

Thusuhdan phuphun tuahsak ding.

Nunphung thu thawn pehparawin thazang an ngah maw ngah lo ti hniksak ding.

Tong lam thu thawn pehparawmi thusuhnak tuahsak ding.

14. A. Laimi thil siardan

Laimi nambat siardan ziangzat tiang an sim thei ti phorhsuaksak aw.

An simsuakmi pawl calungpi ah ngansak aw.

Sim ding a tam lo hnu-ah ca sungih ta zirh aw.

Tuah dingmi pawl:

Laimi nambat siardan an zirmi sungih ta ziangzat an thei timi thusuhnak tuah ding.

Lai nambat siardan ih thupitnak le an thathnempimi pawl suhnak tuah ding.

Tong thu an zirmi sungih telmi thusuhnak tuah ding.

14. B. Laimi thil siardan

Laimi pawl ih tangka siardan le kop siardan an theih tawk simter aw.

An simsuakmi pawl calungpi ah ngansak aw la tha pe phah aw.

Sim ding a tam lo hnu-ah ca sungih ta zirh aw.

Thil siardan thiam rori dingin zirh hai aw.

Tuah dingmi pawl:

Lai thil siardan an zirmi an thei ngaingai maw ngaingai lo ti hniksaknak ding thusuhnak phunphun tuahsak ding.

Lai thil siardan hmantlak ah na ruat maw?

15. A. Pu Thang Tin Lian thu

Laimi lakih Miuk thu an theihmi simsuak dingin an thinlung coktho aw.

Miuk pawl thuhla malte simbet thei zuam aw.

Cu hnu-ah Pu Thang Tin Lian thu zirh aw.

Na zirhdingmi hi zohtulloin zirhthei zuam aw.

Cu hnu-ah anmah thawn siartlang aw. An harsatnak ah siarbawm aw.

Zirhtu kutken cabu

3. A. Tong kalhmang thendan

Ahmaisa ih tongfang simfiangnak thu kha can malte sung tharthawhsal aw.

Tlawngta pawl simter aw la an simthluh thei lo le veikhat tal simsal aw.

Tong kalhmang thu an theihciami a um le um lo sut aw la a simtheitu

an um le simter aw. Tong kalhmang phunziat a um ti thu zirhthok aw.

Ca siarter theu aw. A siar an harsat le siarpi theu aw.

Ca sungih zirhdingmi zirh thlang aw. An hmai lawnglawng ah dingin zirh hlah aw.

An lakah tlang phah aw.

Tuah dingmi pawl:

Tong kalhmang phunziat lai tong ah a um?

Tong kalhmang ih sullam pawl thei thluh dingin cazoh fial aw.

3. B. Tuahrel

Tong kalhmang thu an zirhciami caan tawite sung tharthawhsal aw.

Anmah simter aw la an simthluh thei lo le veikhat tal simsal aw.

Tuahrel thu an theihciami a um le tha pe phah in simter aw.

Tuahrel thu asangsangin cabu sung ta zirh aw.

An ca siarter theu aw. An harsat le siarpi theu aw.

An hmai lawnglawng ah dingin zirh hlah.

An lakah nelumzetin tlang phah aw.

Tuah dingmi pawl:

Tuahrel phun ziat kan nei?

Tuahrel sullam simfiangnak ca in ngan aw.

4. A. Hmin

Hmin thu an theihmi simsuakter hmaisa aw.

Kan tong ih hmin then thei zat an theih le theih lo sut aw.

Zir ding cabu sungih hmin thu pakhat hnu pakhat simfiang aw.

Zamrang tukin zirh lo ding.

Na zirh theh tikah an theihmi le cin zat ka in simsuakter aw.

Tuah dingmi pawl:

Zirhtu kutken cabu

Hmin then paziat kan nei?
Thusuhnak phun dangdang hmang in thusuhnak tuahsak aw.
Hmin then simfiangnak ngahtheh dingin thusuhnak tuahsak aw.

4. B. Langtertu

Hmin then thu an zirmi tharthawh hmaisaw.
Langtertu simfiangnak thu pakhat hnu pakhat simfiang aw.
Zamrang tukin zirh lo ding. Thiam ding rori in zirh zuam aw.
Na zirh theh tikah an theihmi le cin zat simsuakter aw.
Tuah dingmi pawl:
Langtertu phunziat kan nei? a sullam ngan aw.
Langtertu thu na zirmi in ziang thathnemnak a lo pe thei?

5. A. Cafangatum hmandan

Cafang tuum ziang a si ti thu an theihmi a um le um lo sut hmaisaw.
Cafang tuum hmandan an teihciami pawl simsuakter hmaisaw
Calungpi ah an simsuakmi ngansak aw.
An hrelhmi le an simthehtheilomi pawl calungpi ah nganbetsak aw.
Tlawngta pawl hnenin simsuakdingmi a cem a si le cafang tuum
hmandan pakhat hnu pakhat fiangfaizetin sim vivo aw.
Caan a um ah cun an zirmi thu hi a siar an thiamsinsinnak dingah siarter
theu aw.
An siar thei tuk lo le bawm phah theu aw la asiardan tla zirh phahphah
aw.
Tuah dingmi pawl:
Cafang tuum thu le hmandan an thei maw thei lo, an thiam maw thiam
lo ti theihnak dingah thusuhnak a phunphun tuahsak aw la thatein tuahter
aw.

5. B. Cangandan

Cafang tuum thu an zirmi an cin le cin lo theihnak ah tharthawhsal aw.
Ca ngan tikih colhnak tuahtan pawl theihmi an neih le relter aw.
Calungpi ah an simsuakmi ngansak aw.
An hrelhmi le an simthehtheilomi pawl calungpi ah nganbetsak aw

Zirhtu kutken cabu

Tongfang thar a um le a sullam simfiang aw.
Tuah dingmi pawl:
Thusuhnak a phunphun tuahsak ding.
Nunphung sunsакnak hrangah bawmtu a si maw? An thathnempimi a
um aw?
Tong lam thu thawn a pehparawmi thusuhnak tuahsak ding.

12. A & B. Lai thupolh

Lai thupolh an theih dah le theih dah lo thu sut hmaisaw.
Lai thupolh an theihmi pakhat ciar simter aw.
Miphun pakhat ih neihmi nunphung thu a si thu sim aw.
Cu hnu-ah zirdingmi cabu sungih ummi zirh aw.
An ca siarter aw la an harsatdeuhnak zawnah siarbawm aw.
Tuah dingmi pawl:
Lai thupolh ih sullam pakhat hnu pakhat in nganter ding.
Mibur then lole bulpak in thusuhnak le a sullam theih zuamawter aw.
Lai tong thu thawn pehparawmi thusuhnak tuahsak ding.

13. A. Lai kumthar puai

Lai kumthar puai thu an theihmi a si maw si lo sut aw.
Lai kumthar puai ih sullam an theihmi a um le simter aw.
Cu hnu-ah ca sung ta vekin zirh aw.
A sung ca siarpi aw. An harsatnak zawnah siarbawm aw.
Tuah dingmi pawl:
Thusuhdan phuphun tuah in an theih le theih lo hniksaknak tuah ding.
Nunphung thu thawn pehparawin thathnemnak ziang na hmu?
Tong lam thu thawn pehparawmi thusuhnak tuahsak ding.

13. B. Fangza aih

Fangza aih thu an theihmi a um le simter hai aw.
A sullam thei an um le simter hrih aw.
Cu hnu-ah ca sung ih an zirdingmi vekin zirh aw.
An zirmi ca siarpi aw. An harsatnak zawnah siarbawm aw.

10. B Hla le biazai

Hla le biazai thu an ziriami tharthawhsaksal aw.
Phaileng hla, khuate hla, hla tong thu an theihdahmi simter aw.
A cang thei ah cun a zirhtu in hla pawl thiam hmaisai a tul.
Laihla tape ih khummi zirh lai-ah onsak ih zirh ding.
Veihnihthum an ngai hnu-ah zirhtu in a sakpi ding.
Tlawngta pawl khal sakter phah ding. Khuate hla sam tla zirh ding.
Hla sungih telmi tongfang hardeuh pawl calungpi ah ngansak aw.
Tuah dingmi pawl:
Phaileng hla phun umzat nganter aw.
Thusuhnak dang tla tuahsak ding.
Hla sungih telmi tongfang thuk le a sullam harmi pawl sut aw.
Laihla sak le khuate hla sam tla tuah taktak ding.

11. A. Kaileng kah

Laimi pawl ih kan neihmi lehnak an theihmi pawl simsuakter aw.
An simmi pawl calungpi ah ngansak aw.
Zir dingmi lekthiamtu an um maw um lo ti vek tla sut aw
A lekthiamtu an um le an rualpi simter aw.
Cu hnu-ah ca sungih zir dingmi vekin zirh aw.
Tuahdingmi pawl:
Nunphung sunsaknak hrangah bawmtu a si maw? An thathnempimi a um maw? Um lo?
Thusuhnak phun dangdang thawn an theih le theih lo hniksak ding.
Tong lam thu thawn a pehparawmi thusuhnak tuah ding.

11. B. Cengkham lehnak

Liami pawl ih kan neihmi lehnak an theihmi pawl simter aw.
An simmi pawl calungpi ah ngansak aw.
Zir dingmi lekthiamtu an um maw um lo sut aw.
A lekthiamtu an um le an rualpi simter aw.
Cu hnu-ah ca sungih zir dingmi vekin zirh aw.
An theihdan danawknak a um le an theihfiangtheinak dingah simbet aw.

Cu hnu-ah cangan tikih colhnak tuahdan pawl pakhat hnu pakhat felfaizetin zirh aw.
Caan a um ah cun an zirmi thu hi a siar an thiamsinsinnak dingah siarter theu aw.
An siartheituk lo le bawm phah theu aw la a siardan tla zirhphahphah aw.
Tuah dingmi pawl:
Ca ngan tikih colhnak hmandan phunziat kan nei?
Thusuhnak a phunphun tuahsak aw la thatein tuahter aw.
Colhnak tuahlomi catluan panga in ngan aw la tlawngta pawl colhnak tuahter aw.

6. A & B. Chin Miphun le an umnak

Chin Miphun thuanthu an theihmi a um le um lo sut hmaisai aw.
Chin Miphun thuanthu an theihmi pawl calungpi ah ngansak aw
An simhrelhmi pawl bawmaw la an mithmuh ah ngansakbet aw.
Simsuak ding a um nawn lo le na zirhdingmi a sangsangin zirh aw.
Caan a um ah cun an zirmi thu hi a siar an thiamnak dingah siarter theu aw.
An siartheituk lo le bawm phah theu aw la a siardan tla zirh phahphah aw.
Tuah dingmi pawl:
Thusuhnak phunphun tuahsak ding.
Ka in si seh, cahnah in si seh, na duhmi tuahdan na hmang ding.
Tong lam thu an zirmi thawn a pehparawmi thusuhnak tuah ding.
Thimnakah: cafang tuum thu, hmin thu, etc.

7. A. Pa lo ih thuanthu

Pa Lo thuanthu an rak theih dah le dah lo sut hmaisai aw.
An theihdahmi a um le a simtheitu simter aw. Bulkhih in suh caan a um ding vekin anmahte thathawhnakih simtu um dingin tha pe aw.
A simtu ding um nawn lo, lole a tawk na ti in casiarbu sungih ta zirh aw.

Zirhtu kutken cabu

Casiar an thiamsinsintheinak dingah siarter theu aw.
An siar hardeuh a si le bawm phah theu aw la a siardan tla zirhphahphah aw.

Tuah dingmi pawl:

Pa Lo thuanthu in ziang thathnemnak an ngah?

A tawi zawng in bulpak lole aburin simtersal aw.

Nunphung ih kan neihmi pawl tha an ti le ti lo ruatsuakter aw.

Tong lam thu thawn pehparawmi thusuhnak tuahsak aw.

7. B. Sabehrek ih khuangcawi

Sabehrek khuangcawi thu an rak theihdahmi a si le simter aw.

Bulkhih in suh can a um ding vekin anmahte thathawnakih simtu um dingin tha pe aw.

Tawk na ti in nangmah in ca sung ta zirh aw.

Caan a um ah cun an zirmi thu hi a siar an thiamsinsinnak dingah siarter aw.

An siartheituk lo le bawm phah aw la a siardan tla zirhphahphah aw

Tuah dingmi pawl:

Sabehrek thuanthu na zirmi in ziang thathnemnak na ngah?

Nunphung ih kan neihmi thuanthu pawl tha an ti le ti lo talhtonter aw.

Tong lam thu thawn pehparawmi thu pawl sutsal aw.

8. A & B. Nunzia mawi

Nunzia mawi ziang a si ih nunzia mawi lo ziang a si ti simsuakter aw.

An simmi pawl calungpi ah ngansak aw.

Cu hnu-ah ca sungih zirddingmi nunzia mawi asangsangin sim aw.

Ca na zirhthet tikah nangmah ih tha na timi thathnemnak hi tlawngta pawl hnenah sim a tul lo. Anmah te tleidanter a tha sawn.

Tuah dingmi pawl:

Nunzia mawi thu an theihmi pawl nganter ding.

Thusuhnak dangdang khal tuah ding.

Tong lam thu an zirmi pawl thawn a pehparawmi thu khal suttel ringring ding.

Zirhtu kutken cabu

9. A & B. Pupa tongthim le thufim

Pupa tongthim an theihmi pawl simter aw.

Pupa tongfim theih an duh le duh lo tla an thinlung hniksak aw.

Pupa tongfim in ziang thathnemnak a um ding ti tla ruatter aw.

An simmi pawl calungpi ah ngansak aw.

Cu hnu-ah zirddingmi ca sung ta thatein zirh aw.

A cang thei ah cun siarter ringring aw. An hak deuh a si le asiardan tla zirh phah aw.

Tuahdingmi pawl:

Pupa tongfim an zirmi an cin tawk simter, ca in nganter ti vek tuahsak ding.

Pupa tongfim na zirmi in thathnemnak a lo pe maw?

Tong lam thu thawn pehparawmi thusuhnak tuah ringring ding.

10. A. Hla le biazai

Laihla an theihmi a um le um lo sut aw.

Laihla phun ziat a um ti an theih le theih lo sut aw.

An theihmi a um ih a sak an thiam ah cun sakter aw. An theihlomi simbet aw.

Cu hnu-ah hla thu le biazai zirddingmi asangsangin zirh aw.

A cang thei ah cun a zirhtu in a hla thiam hmaisai a tul.

Laihla tape ih khummi zirh laiah onsak ih zirh ding.

Veihnihthum an ngai hnuah zirhtu in a sakpi ding. Tlawngta pawl sakter phah ding.

Biazai timi ih sullam an theih le theih lo sut aw.

Biazai sungih telmi tongfang hardeuh pawl calungpi ah ngansak aw.

An theihlomi a um le asangsangin a sullam sim aw.

Tuah dingmi pawl:

Laihla phun um zat nganter ding.

Thusuhnak a phunphun tuahsak ding.

Biazai sungih telmi tongfang thuk le a sullam harmi pawl sut aw.

Laihla sak tla thiam dingih zirh ding.